Lise Korsgaards grundlovstale

Taler	Dato	Sted
Lise Korsgaard Sekretariatsleder i Grundtvigsk Forum og leder af Vartov	5. juni 2021	Vartov

God morgen alle sammen – og velkommen til Vartov

Velkommen til alle jer, der er kommet for at være med til at fejre grundloven og grundlovsdag. Velkommen til DEO, som står for dagens arrangement sammen med os, velkommen til komiteen bag Ebbe Kløvedahl Reichs Demokratistafet, som vi skal uddele i dag – og velkommen til både nye og gamle stafetindehavere.

Jeg hedder Lise Korsgaard. Jeg er sekretariatsleder i den forening, som hedder Grundtvigsk Forum, der ejer og driver huset, vi befinder os i lige nu – og som arbejder for at bruge huset her som afsæt for at skabe en sammenhæng mellem det tankesæt, vi har arvet fra Grundtvig, og det samfund og den virkelighed, vi er en del af i dag.

Med Grundtvig som afsæt er det umiddelbart helt oplagt for os at åbne dørene for en uddeling af en demokratistafet på grundlovsdag. Også selvom Grundtvig, som mange af jer vil vide, ikke i første omgang var udelt begejstret for den grundlov, vi fejrer, og også selvom Grundtvig tidligt i sit liv var skeptisk overfor den grundlæggende ide om demokrati.

Med den franske revolution i 1789 som skrækeksempel frygtede Grundtvig, at indførelsen af demokrati kunne føre til pøbelvælde, som han kaldte det.

I Grundtvigs optik var evnen og viljen til at til at tage ansvar for det fælles ikke noget, vi er født med og bare kan. Skal vi kunne agere som borgere og som folk i et demokrati, kræver det folkelig dannelse og livsoplysning, der har som mål at gøre os som mennesker i stand til at forholde os aktivt til både vores eget liv – og det fælles.

Den historie kender I med al sandsynlighed. Det er historien om, hvordan Grundtvig kastede sig ind i kampen for udviklingen af folkestyret i Danmark.

Det er historien om højskolerne og de frie skoler i Danmark, historien om andelsbevægelsen, foreningslivet og folkeoplysning som en helt særlig dansk og nordisk form for tænkning og praksis. Det er en god historie – og en historie om en succes som samfund og demokrati.

Da jeg blev introduceret til historien op igennem min skoletid og som ung gymnasieelev på Roskilde Amtsgymnasium i 1990'erne, var det som om, historien adskilte sig fra mange andre typer af historier ved at være en historie uden slutning. Demokratiet var på en eller anden måde uendeligt. Grundloven var evigt gyldig. Sådan føltes det.

Det gør det ikke længere.

På grundlovsdag i år må vi konstatere, at vi lever i en tid, hvor demokratiet, som vi kender det, står og ryster.

Kigger vi ud i verden, så begyndte året i år med et angreb på kongressen i Washington, der satte spørgsmålstegn ved den demokratiske grundstruktur og grundfortælling, og som betød, at vi begyndte at tale om angsten for pøbelvælde igen. Samtidig rykker større og større tech-giganter hver eneste dag ved rammerne og grænserne for den demokratiske samtale.

Her i landet er der i de seneste år kommet en ny form for pres på grundlovens paragraffer om religionsfrihed og friheden til at oprette skoler på eget idemæssigt grundlag. Og mere end et års håndtering af en global pandemi har for første gang i mange år sat grundlovens frihedsrettigheder ud af kraft. For en kortere periode, heldigvis. Men dog med den konsekvens, at rettigheder og friheder, vi har taget for givet med den danske grundlov, pludselig ikke føles naturgivne længere.

Så meget desto mere grund til at mødes om at fejre grundloven i dag.

Ebbe Kløvedahl Reich har engang sagt, at det er mest nødvendigt at feste for grundloven, når den er svækket og skræmt, og kigger man på

grundlovsfejringerne, som de har formet sig op igennem historien, er netop *det* tydeligt:

I de første år efter indførelsen af grundloven fyldte spørgsmål og kampe om den nye grundlov det politiske liv. Dengang var grundlovsfejringer deciderede fester. Frem til 1864 bestod en grundlovsdag både af taler og sange, som vi kender det i dag, men grundloven blev også fejret med koncerter, teaterforestillinger, dans – og fyrværkeri i Tivoli.

Grundlovsfejringer var folkefester, som de blev kaldt, og i slutningen af 1800-tallet kunne en grundlovsfejring samle omkring en tredjedel af befolkningen i København.

Noget af det samme var på færde, da Ebbe Kløvedahl Reich og mange andre var med til at fejre grundlovsdag i 1970'erne, 1980'erne og 1990'erne. Dengang blev deres modstand mod EU en anledning til at gøre noget særligt ud af fejringen af grundloven. Som i grundlovens første år samlede folk sig omkring fester for grundloven, fordi de mente, at grundloven var truet. De mente, der var noget at kæmpe for, ganske enkelt. Og der blev skabt en særlig forbindelse mellem det at feste og det at kæmpe.

Forbindelsen mellem fest og kamp har mindet mig om et citat jeg engang er faldet over hos den jødiske filosof og teolog Abraham Joshua Heschel, der levede sit liv i årene omkring anden verdenskrig. Han taler om den særlige *aktive bevægelse*, det er at fejre noget, og mente af den grund, at vi fejrer for lidt:

Folk i vor tid har mistet evnen til at fejre. I stedet for at fejre, så lader vi os fornøje eller underholde. At fejre er en aktiv tilstand, et udtryk for ærbødighed eller værdsættelse. At lade sig underholde er en derimod en passiv tilstand. Det er at modtage glæde, som den tilbydes af et underholdende optrin. Fejringen er en konfrontation, der viser forståelse for ens handlingers grænseoverskridende betydning.

Det at fejre er en *aktiv* handling. Når vi fejrer, så fester vi. Når vi fejrer, så kæmper vi for noget. Vi skaber noget.

Den tætte forbindelse mellem fest og kamp – eller mellem det at fejre noget og at skabe noget – viser sig også i Grundtvigs forståelse af folkeoplysning.

Grundtvig mente, at fester og fejringer var en vigtig del af folkeoplysningen. I Grundtvigs univers var folkelig oplysning ikke bare foredrag, men også folkefester med et kulturelt indhold, og Grundtvig så såvel folkeoplysningen som de folkelige fester som et nødvendigt fundament for grundloven og et levende demokrati.

Oplysning er er lyst, som Grundtvig skrev i sangen "Oplysning" fra 1839:

Oplysning være skal vor lyst,
er det så kun om sivet,
men først og sidst med folkerøst
oplysningen om livet;
den springer ud af folkedåd,
og vokser som den vugges
den stråle i vort folkeråd,
til aftensstjernen slukkes.

Oplysning er lyst. Oplysning springer, vokser og stråler, skrev Grundtvig – men oplysning og frihed vokser ikke af sig selv. Den vokser, når den vugges. Den vokser, når vi værdsætter den. Den vokser, når vi, som folk, tager os af den. Når vi fester for den, kunne vi tilføje.

Det gælder for oplysning og frihed som sådan, og det gælder for grundloven specifikt.

Da Grundtvig holdt en tale ved den første store offentlige grundlovsfejring i 1853, understregede han den tætte sammenhæng, der er mellem vores egne handlinger og de frihedsrettigheder, vi fik med grundloven i 1849.

Det er op til os som folk at bevare den uafhængighed, frihed og ære, vi har fået med grundloven, sagde han.

Derfor har der været grund til at fejre grundloven siden 1849. Derfor er der fortsat grund til at fejre grundloven i dag, og derfor er vi er samlet lige nu. For at fejre grundloven med afsæt i en overbevisning om, at de handlinger, vi hver især foretager os, betyder noget for demokratiets og grundlovens fremtid.

Glædelig grundlovsdag. Jeg håber, at den bliver festlig.

Kilde
Manuskript modtaget fra taler

Kildetype
Digitalt manuskript

Tags
Grundlovstale

URI
https://www.dansketaler.dk/tale/lise-korsgaards-grundlovstale-2021